

Adolfo Bioy Casares va rămâne
în galeria giganților literaturii
pe care i-a dat Argentina în
ultimul secol.

— THE INDEPENDENT

Adolfo
Bioy
Casares

DUPĂ-AMIAZA
UNUI
FAUN

Măști venețiene

Când vorbesc unii despre biologia umană ca despre un proces real și inevitabil, îmi spun cu amărăciune că viața e mai complexă decât cred ei. Nu încerc să-i conving, dar nici nu-mi uit experiența. Ani în șir am trecut fără rost dintr-o iubire într-alta; puține, pentru atâta amar de vreme, neîmpărtășite și triste. Apoi am întâlnit-o pe Daniela și am știut că nu mai trebuia să caut, că mi se dăruise totul. Chiar atunci începuseră accesele de febră.

Mi-amintesc de prima vizită a doctorului.

– Febra asta ți se trage de la ganglioni, decretă. O să-ți prescriu ceva ca să ți-o scadă.

Am luat vorbele astea drept o veste bună, dar, în vreme ce doctorul scria rețeta, m-am întrebat dacă faptul că-mi dădea ceva pentru febră nu însemna că nu-mi dădea nimic pentru boală, fiindcă era incurabilă. M-am gândit că, dacă nu voi pune capăt acestor îndoieli, voi avea parte de un viitor zburciuit, și, dacă-l întrebam, riscam să primesc drept răspuns o certitudine capabilă să-mi facă viața de neîndurat. Oricum, ideea unei îndoieli nesfârșite mi se părea îngrozitoare, așa că m-am încumetat să-l întreb. Mi-a răspuns:

– Incurabilă? Nu obligatoriu. Sunt cazuri, pot afirma că se cunosc destule cazuri, de revenire deplină.

– De vindecare deplină?

– Tu ai spus-o. Pun cărțile pe masă. În situații precum cea de față, medicul va face uz de toată energia ca să dea încredere bolnavului. Fii atent la ce-ți spun, fiindcă-i important: n-am nicio îndoială că există cazuri de vindecare. Îndoielile apar dacă vrei să analizezi cum și de ce se produce vindecarea.

– Asta înseamnă că nu există tratament?

– Bineînțeles că există. Tratament paliativ.

– Care uneori poate și vindeca?

Nu mi-a spus „nu“ și în această speranță firavă mi-am pus toată voința de a mă însănătoși.

Părea cert că examenul clinic îmi ieșise destul de prost, dar când am plecat din cabinetul de consultație nu știam ce să cred, încă nu eram în stare să încerc să fac un bilanț, de parcă aș fi primit niște vești pe care, din lipsă de timp, nu le-aș fi citit cu atenție. Eram mai curând descumpănit decât trist.

În două sau trei zile medicamentul mă scăpă de febră. Am rămas cam slăbit sau istovit și poate de asta am acceptat cuvânt cu cuvânt diagnosticul medicului. Apoi m-am simțit bine, chiar mai bine decât înainte de a mă îmbolnăvi, și-am început să spun că doctorii n-o nimeresc chiar totdeauna cu diagnosticile lor; că se prea poate să nu mai am alte accese. Era de înțeles. „Dac-ar fi să mai am, s-ar ivi vreo senzație neplăcută care să mă prevină, dar adevărul e că mă simt mai bine ca oricând.“

Recunosc că simțeam o dorință stăruitoare de a nu crede în boală. Probabil că astfel mă apăram de gândurile care mă munceau de obicei, de consecințele lor posibile în viitorul meu împreună cu Daniela. Mă deprinsesem să fiu fericit și nu-mi puteam închipui viața fără ea. Îi spuneam că nu mi-ar fi de-ajuns un veac ca s-o privesc, să fim alături. Exagerarea exprima întocmai ceea ce simțeam.

Îmi plăcea să-mi vorbească despre experimente. Eu îmi imaginam spontan biologia, materia ei de studiu, ca pe un fluviu

uriaș ce înainta printre revelații uimitoare. Grație unei burse, Daniela studiasse în Franța cu Jean Rostand și cu Leclerc, colaboratorul lui nu mai puțin celebru. Descrîndu-mi proiectul la care lucra Leclerc pe vremea aceea, Daniela folosi cuvîntul „carbonic“. Rostand, la rîndul lui, cerceta posibilitățile de accelerare a anabolismului. Mi-amintesc că i-am spus:

– Eu nici măcar nu știu ce înseamnă anabolism.

– Toate ființele trec prin trei perioade, explică Daniela. Cea anabolică, de creștere, urmată de o linie constantă mai lungă sau mai scurtă, etapa când suntem adulți, și, în sfârșit, cea catabolică sau decăderea. Rostand s-a gândit că, dacă am pierde mai puțin timp cu crescutul, am câștiga ani foarte folositori pentru viață.

– Ce vîrstă are?

– Aproape optzeci. Dar să nu crezi că-i bătrîn. Toate studentele lui se îndrăgostesc de el.

Daniela zîmbi. Fără s-o privesc, i-am răspuns:

– Eu, în locul lui Rostand, m-aș strădui să amîn ori chiar să suprim catabolismul. Să fie clar că n-o spun fiindcă l-aș considera bătrîn.

– Rostand gîndește ca tine, dar susține că, pentru a înțelege mecanismul decadenței, e neapărat necesar să-l cunoști pe cel al creșterii.

La câteva săptămîni după primul meu acces de febră, Daniela primi o scrisoare de la maestrul ei. Când mi-a citit-o, am simțit o adevărată satisfacție. A fost extrem de plăcut pentru mine să constat că un om faimos pentru inteligența lui o prețuia și o îndrăgea atît de mult pe Daniela. Motivul scrisorii era s-o roage să participe la viitoarele Zile ale Biologiei de la Montevideo, unde avea să-l întîlnească pe unul dintre cercetătorii din echipa sa, doctorul Proux, sau Prioux, care ar putea s-o pună la curent cu stadiul actual al lucrărilor.

Daniela mă întrebă:

– Cum să-i spun că nu vreau să merg?

Totdeauna a considerat că aceste congrese și zile internaționale sunt inutile. Nu mai știu pe nimeni atât de pornit împotriva ideii de a face ceva doar de formă.

– Ți se pare o ingraturitate să-l refuzi pe Rostand?

– Lui îi datorez tot ce știu.

– Atunci nu-l refuza. Te însoțesc.

Mi-aduc aminte scena de parc-aș vedea-o. Daniela mi se aruncă în brațe, șoptind o poreclă (o trec sub tăcere pentru că orice poreclă străină pare caraghioasă), și exclamă, sărind în sus de bucurie:

– O săptămână în Uruguay cu tine! Nemaipomenit!

Făcu o pauză și adăugă:

– Mai ales dacă n-ar fi zilele alea.

Se lăsa convinsă. În ziua plecării, m-am sculat cu temperatură și, în cursul dimineții, m-am simțit groaznic. Dacă nu voiam să fiu o povară pentru Daniela, trebuia să renunț la călătorie. Mărturisesc c-am tot sperat într-o minune și că numai în ultimul ceas am anunțat-o că n-o mai însoțesc. Îmi acceptă hotărârea, dar se plânse:

– O săptămână departe unul de altul numai ca eu să nu pierd plictiseala aia! De ce nu l-oi fi refuzat pe Rostand?

Deodată, se făcu târziu. Despărțirea în mare zor îmi lăsa un sentiment de neînțelegere amestecat cu tristețe. De neînțelegere și părăsire. M-am gândit, ca să mă consolez, că a fost un noroc că n-am avut timp să-i explic cât de rău mă simțeam. Credeam că, cine știe, dacă n-o să-i vorbesc despre accesele de febră n-o să le mai dau importanță. Iluzia nu ținu mult. M-am pomenit atât de bolnav că m-am simțit profund descurajat și am înțeles că aveam ceva grav și incurabil. Temperatura cedă în urma tratamentului mai serios decât prima dată și mă lăsa nervos și istovit. Când Daniela se întoarse, am fost fericit, dar se pare că n-arătam prea bine, deoarece mă întrebă destul de stăruitor cum mă simțeam.

Îmi propusesem să nu vorbesc de boală, dar când am auzit nu știu ce cuvinte în care am observat, sau am crezut că observ, un

reproș ascuns că n-o însoțisem la Montevideo, i-am mărturisit diagnosticul. I-am spus esențialul, făcând abstracție de cazurile de însănătoșire, care n-au fost poate decât un mijloc al doctorului de a atenua cumplitul adevăr adus la cunoștință. Daniela întrebă:

– Și ce propui? Să nu ne mai vedem?

Am asigurat-o:

– N-am putere s-o spun, dar nu pot uita că în ziua când ne-am cunoscut eu eram un bărbat sănătos și acum nu mai sunt.

– Nu înțeleg, răspuse.

M-am străduit să-i explic că n-aveam dreptul s-o împovărez pentru totdeauna cu infirmitatea mea. Ea interpretă ca pe o hotărâre aceste cuvinte care exprimau de fapt îngrijorare și scrupule. Șopti:

– Mă rog.

N-am mai discutat, fiindcă Daniela avea toată considerația pentru dorința altuia, și mai ales pentru că era supărată. Din ziua aceea n-am mai văzut-o. Mă gândeam cu tristețe: „E soluția cea mai bună.“ Oricât de îngrozitoare mi se părea absența Danielei, ar fi fost și mai rău să mă prefac sau s-o plictisesc, să-i văd oboseala și dorința de a mă părăsi. Pe deasupra, boala m-ar fi putut obliga să renunț la ziar; atunci Daniela ar fi trebuit nu numai să mă suporte, ci să mă și întrețină.

Mi-aduc aminte de un comentariu al ei, care odinioară mi se păruse nostim. Daniela spusese: „Ce plicticoase mai sunt perechile puse pe ceartă și apoi pe împăcare!“ N-am îndrăznit așadar să caut o cale de împăcare. Nu m-am dus s-o văd, nici nu i-am telefonat. Am încercat s-o întâlnesc întâmplător. Nicicând n-am mers atâta prin Buenos Aires. Când ieșeam de la ziar, nu mă resemnam să mă întorc acasă și să las pe a doua zi posibilitatea de a o întâlni. Dormeam prost și mă trezeam mai obosit, ca și cum n-aș fi închis ochii, dar încredințat că aveam s-o întâlnesc pe undeva, din simplul motiv că nu mai aveam puterea să trăiesc fără ea. În toiul acestei așteptări înfrigurate n-am avut cum să aflu că Daniela plecase în Franța.

I-am povestit lui Hector Massey, un prieten vechi, ce mi se întâmplase. Reflectă cu voce tare:

– Ca să vezi cum dispar oamenii. Te desparți de cineva și nu-l mai vezi niciodată. Tot timpul se întâmplă așa.

– Buenos Aires fără Daniela pare alt oraș.

– Dacă-i așa, poate o să-ți dea curaj ceva ce-am citit într-o revistă: „În alte orașe poate exista câte un dublu al ființelor cunoscute.“

Poate că spusese asta ca să-mi abată gândurile. Mi-a ghicit pesemne iritarea, căci și-a cerut scuze:

– Înțeleg ce înseamnă să renunți la Daniela. N-o să mai dai în veci de o femeie ca ea.

Nu-mi plăcea să vorbesc despre viața mea particulară. Totuși, am descoperit că, mai devreme sau mai târziu, am început să-i împărtășesc lui Massey toate greutățile și îndoielile. Îi căutam probabil încuviințarea, pentru că-l consider cinstit și dintr-o bucată și pentru că nu lasă ca sentimentele să-i umbrească judecata. Când i-am povestit de ultima discuție cu Daniela, vru să se încredințeze că boala era într-adevăr așa cum i-o descriesem eu și apoi îmi dădu dreptate. Adăugă:

– N-ai să mai întâlnești alta ca Daniela.

– Știi prea bine, i-am zis.

M-am gândit adesea că nevinovata lipsă de sensibilitate a prietenului meu era o virtute, căci îi îngăduia să-și dea cu părerea într-o deplină sinceritate. Persoanele care-l consultă în probleme profesionale (e avocat) îl laudă fiindcă spune ce gândește și are o viziune clară și simplă asupra faptelor.

Am petrecut ani întregi însingurat în coșmarul meu. Ascundeam boala ca pe ceva rușinos și credeam, poate cu temei, că, dacă n-o vedeam pe Daniela, n-avea rost să mai văd pe nimeni. L-am evitat chiar și pe Massey; într-o bună zi am aflat că era prin Statele Unite ori prin Europa. În orele de lucru, la ziar, încercam să mă izolez de colegii din jur. Mi-am păstrat totuși o speranță

pe care nu mi-am formulat-o explicit, dar care mi-a fost de folos să-mi birui deznădejdea și să-mi adaptez actele la țelul invariabil de a reclădi micul castel de nisip al sănătății mele care se năruise: speranța disperată de a mă vindeca (nu mă întrebați când) și de a o regăsi pe Daniela. Nu mi-a fost de-ajuns să sper: am început și să-mi imaginez. Visam clipa întâlnirii. Ca un regizor de film cum nu se poate mai exigent, repetam scena până la istovire, ca să fie mai victorioasă și mai mișcătoare. Mulți consideră că inteligența e o piedică în calea fericirii. Adevărata piedică e imaginația.

De la Paris sosi vestea că Daniela se dăruise cu totul lucrărilor și experimentelor sale biologice. Am socotit că-i o veste bună. N-am fost niciodată gelos pe Rostand, nici pe Leclerc.

Mi se pare că am început să mă simt mai bine. (Bolnavul trăiește într-o continuă succesiune de iluzii și dezamăgiri.) În timpul zilei nu mă mai gândeam atât la viitorul acces de febră: nopțile erau mai puțin chinuitoare. Într-o dimineață, foarte devreme, mă trezi soneria de la ușă. Când am deschis, m-am pomenit cu Massey care, după câte am înțeles, sosise din Franța chiar atunci și venise direct la mine, fără să mai treacă pe acasă. L-am întrebat dacă o văzuse. Răspunse afirmativ. Urmă o tăcere ce se prelungi atât de mult, că m-am întrebat dacă faptul că Massey stătea în fața mea n-avea vreo legătură cu Daniela. Mi-a spus atunci că a făcut călătoria numai ca să mă anunțe că se căsătoriseră.

Surpriza, tulburarea mă împiedicau să vorbesc. În cele din urmă, i-am spus că aveam programare la doctor. Mi-era atât de rău, că pesemne m-a crezut.

Nu m-am îndoit vreodată că Massey fusese de bună-credință. Își închipuise probabil că nu mă nedreptăța cu nimic, căci eu mă îndepărtasem de Daniela. Când mi-a spus că faptul de a se fi căsătorit nu era o piedică să ne vedem toți trei, ca înainte, am fost nevoit să-i explic c-ar fi mai bine să treacă o vreme. Nu i-am spus că această căsnicie n-avea să dureze. Am ajuns la convingerea

asta nu din ciudă, ci fiindcă îi cunosc bine pe amândoi. E clar că eram invidios.

După numai câteva luni am aflat că se despărțiseră. Nici el, nici ea nu s-au mai întors la Buenos Aires. În ceea ce mă privește, perioada în care m-am simțit mai bine (una dintre atâtea altele) s-a dovedit iluzorie, așa încât mi-am dus mai departe, anevoie, viața amărâtă, în care accesele de febră alternau cu perioade de însănătoșire dătătoare de speranță.

Anii au trecut în zbor. Ar trebui poate să spun: pe nesimțite. Au fost nu mai puțin de zece, înghițiți de vârtoarea șirului de săptămâni aproape la fel. Două fapte îmi dovedeau totuși realitatea timpului. O nouă îmbunătățire a stării mele (am înțeles că aceasta era vindecarea) și o nouă încercare de împăcare din partea lui Massey și a Danielei. Petrecusem atâtea săptămâni fără febră, încât m-am întrebat dacă nu mă însănătoșisem pe deplin. Massey și Daniela stătuseră despărțiți atâția ani, că vestea împăcării lor m-a surprins.

Pentru a-mi consolida vindecarea, m-am gândit că trebuia să termin cu rutina, s-o rup cu trecutul. Poate că o călătorie în Europa ar fi fost soluția cea mai bună.

M-am dus la doctor. Am chibzuit îndelung asupra cuvintelor pe care aveam să le folosesc pentru a-i aduce la cunoștință planurile mele. Nu voiam să-i dau ocazia de a-mi face vreo posibilă obiecție. De fapt, mi-era teamă să nu mă convingă să renunț, cu argumente îndreptățite sau cu de-a sila.

Fără să-și ridice ochii de pe fișa medicală murmură:

– Mi se pare o idee excelentă.

Mă privi de parc-ar fi vrut să-mi spună ceva, dar soneria telefonului îi abătu atenția. Stătu îndelung de vorbă. În vremea asta mi-am amintit, cam uimit, că la prima vizită văzusem cabinetul acela ca și cum ar fi făcut parte dintr-un vis urât, iar pe doctor (ceea ce acum părea de neconceput), ca pe un dușman. Amintindu-mi de toate astea, mă simțeam foarte sigur pe mine, dar, pe

neașteptate, mi se năzăriră niște întrebări neliniștitoare: Ce-o fi vrut să-mi spună? Aș putea jura că vorbele lui au fost „o idee excelentă”? Iar dacă au fost într-adevăr, nu le-o fi spus cu intenție ironică? Zbuciumul meu luă sfârșit când închise telefonul și explică:

– Partea sufletească își are importanța ei. În momentul acesta, o călătorie în Europa o să-ți prindă mai bine decât toate medicamentele pe care ți le-aș putea prescrie.

Felurite împrejurări, principala fiind o întărire trecătoare a monedei noastre naționale, mi-au permis să fac călătoria. Se părea că destinul mi-era favorabil.

Am socotit că plăcerea de a zăbovi la nesfârșit în mai toate locurile mă va împiedica să cad în greșeala turismului clasic practicat de agenții: două zile la Paris, o noapte la Nisa, prânzul la Genova etc.; dar o neliniște ca cea a omului care se străduiește să caute ceva sau care fuge (ca să nu-l ajungă din urmă boala?) mă obliga să-mi reiau călătoria îndată ce soseam în locurile cele mai plăcute. Am continuat cu zorul acesta absurd până când, într-o zi, la sfârșitul lui decembrie, am intrat în Veneția pe un canal, într-o gondolă (acum mă întreb dacă n-a fost o șalupă înșesată de turiști și bagaje, dar ce mai contează!) și m-am simțit pătruns de o stare sufletească în care se îmbina, în desăvârșită armonie, exaltarea și pacea. Am exclamat:

– Aici o să rămân! Asta era ce căutam.

Am coborât din gondolă în dreptul hotelului Mocenigo, unde îmi rezervasem o cameră. Mi-aduc aminte că am dormit bine, dornic să se facă ziuă, să mă scol și să mă plimb prin Veneția. Pe neașteptate, mi s-a părut că o geană de lumină se ivi în fereastră. Am dat fuga și m-am uitat afară. „Zorii străluciau în Canal Grande și reliefau din umbră Rialto.” Un frig umed mă sili să închid și să mă refugiez sub pătură.

Când mi s-a părut că m-am încălzit, am sărit din pat. După un mic dejun frugal am făcut o baie fierbinte și, fără să mai zăbovesc, am ieșit să hoinăresc prin oraș. Am crezut pentru o clipă că

visez. Nu, a fost și mai straniu. Știam că nu visez, dar nu găseam o explicație pentru ceea ce vedeam. „La timpul convenit totul se va lămuri“, mi-am zis fără prea multă convingere, căci eram mai departe descumpănit. Pe când doi sau trei gondolieri îmi atrăgeau atenția cu strigăte și gesturi, într-o șalupă se îndepărta un arlechin. Hotărât, nu știu prea bine de ce, să nu las să mi se vadă pe chip uimirea, am întreat pe un ton indiferent pe unul dintre gondolieri cât cerea să mă ducă la Rialto și m-am urcat cu pași șovăielnici în gondolă. Plecarăm în direcție inversă celei spre care se îndreptase persoana travestită. Privind palatele de pe ambele maluri ale canalului, mi-am zis: „S-ar părea că Veneția a fost clădită ca un nesfârșit șir de scene, de ce însă primul lucru de care dau cu ochii la ieșirea din hotel e un arlechin? Poate ca să mă convingă că mă aflu într-un teatru și să mă subjuge și mai tare. E clar că, dacă m-aș întâlni din senin cu Massey, l-aș auzi spunând că totul pe lume e cenușiu și mediocru și că Veneția mă fascinează pentru că eu am venit cu gândul să mă las fascinat.“

A trebuit să-mi iasă în față nu doar un singur domino și un al doilea arlechin ca să-mi amintesc că ne aflăm în carnaval. I-am spus gondolierului că mă surprindea mulțimea de oameni în travești la ora aceea.

Dacă am înțeles bine (dialectul vorbit de el era destul de neclar), mi-a răspuns că se duceau cu toții în piața San Marco, unde la ora douăsprezece se ținea un concurs de măști pe care nu trebuia să-l pierd cu niciun chip, fiindcă aveau să se adune acolo cele mai mândre venețiene, faimoase în toată lumea pentru frumusețea lor. I-am părut probabil foarte ignorant, căci înșira, silabisind ca să fie mai limpede, costumele pe care le vedea: Po-li-și-nel, Co-lom-bi-na, Do-mi-no.

Trecură câteva pe care într-adevăr nu le-aș fi recunoscut: *Il dottore*, cu ochelari și nas lung; *Meneghino*, cu o cravată în dungi albe și altul de-a dreptul respingător: *la peste* (sau *la malattia*) și, în sfârșit, unul de care nu-mi mai aduc bine aminte, pe nume *Brighella* sau cam așa ceva.

**Uneori, când nu pot să fac altceva
decât să încep o poveste, mi-aș dori
să fiu Adolfo Bioy Casares.**

— JULIO CORTÁZAR

Originalitatea lui ADOLFO BIOY CASARES izvorăște din arta inconfundabilă de a structura, într-un demers narativ unitar, de un echilibru desăvârșit, cele două coordonate esențiale ale creației sale: cea fantastică și cea omenească, proiectând în oglinzi infinite fascinantul joc de lumini și umbre ale incidenței irealului în cotidian.

„Fantasticul este una dintre marile chei ale literaturii mele“, spune autorul, convins că „realitatea poate fi fantastică în orice clipă, fiindcă uneori viața ne oferă o viziune momentană a ceva ce alterează ordinea realului“. Îmbinând subtil elemente ale literaturii de sorginte fantastică – misterul, straniul, ambiguitatea, indeterminarea, suspansul, atracția exercitată de zona absconsă, întunecată a existenței – cu dezvăluirea dimensiunii lăuntrice a ființei umane aflate aproape întotdeauna sub semnul atotstăpânitor al iubirii, povestirile adunate în volum reflectă, în varii ipostaze, tema efemerității ființei, simțită ca o incertitudine față de identitatea unei alte ființe, întrucât cunoașterea umană este imperfectă.

— TUDORA ȘANDRU MEHEDIȚI

CURTEA VECHЕ

